

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

ЗВІТ

**про результати відвідування
державної установи
«Дрогобицька виправна колонія (№ 40)»
4-5 листопада 2025 року**

м. Київ, 2025 р.

I. ВСТУП

У рамках реалізації Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, на підставі статей 13, 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», 4-5 листопада 2025 року групою НПМ здійснено відвідування державної установи «Дрогобицька виправна колонія (№ 40)» (далі – ВК, установа, виправна колонія) та медичної частини № 40 філії Державної установи «Центру охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» у Львівській області (*фото 1, 2*).

Відвідування здійснювали члени групи НПМ:

Хведчук Віталій Васильович, заступник директора Департаменту – начальник відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (керівник групи НПМ);

Потапович Павло Васильович, головний спеціаліст відділу інспектування об'єктів контролю в правоохоронних, судових органах та військових формувань Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Рачковська Дар'я Сергіївна, головний спеціаліст відділу інформаційної політики Департаменту інформаційної політики, комунікації та протокольних заходів Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Осередчук Ольга Михайлівна, представник громадської організації;

Панасенко Тетяна Володимирівна, представник громадської організації.

Загальна інформація

Установа є виправним закладом середнього рівня безпеки для тримання чоловіків, вперше засуджених до позбавлення волі на певний строк. У структурі створено сектори максимального рівня безпеки (для тримання засуджених до довічного позбавлення волі), мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання, а також для тримання осіб, узятих під варту, у якому тримаються екстрадовані.

ВК розміщується за адресою: Львівська область, місто Дрогобич, вулиця Трускавецька, будинок 77.

Начальник виправної колонії – **Кутовой Вадим Анатолійович**, на посаді з 10.07.2025.

Штатна чисельність персоналу установи складається із 299,5 посад. Фактична чисельність персоналу нараховує 252 особи. Станом на 04.11.2025, загальний некомплект становить 15,7 %.

Планове наповнення виправної колонії – 914 осіб.

У день відвідування у ВК перебувало 740 осіб, які утримувались у: дільниці ресоціалізації – 472 осіб;

секторі мінімального рівня безпеки – 167 осіб;
 дільниці соціальної реабілітації – 63 особи;
 секторі максимального рівня безпеки для тримання осіб, засуджених до довічного позбавлення волі – 35 осіб;
 секторі для тримання осіб, взятих під варту (далі – сектор СІЗО) – 2 особи;
 дільниці посиленого контролю – 1 особа.

На оперативно-профілактичному обліку в установі перебувало:
 117 засуджених – схильних до порушення режиму тримання.
 11 засуджених – схильних до членушкодження;
 10 засуджених – схильних до вживання та розповсюдження наркотичних речовин;
 10 засуджених – схильних до організації азартних ігор під матеріальну зацікавленість;
 4 засуджених – схильних до самогубства;
 3 засуджених – схильних до втечі;
 2 засуджених – схильних до злісної непокори вимогам адміністрації;
 1 засуджений – схильний до нападу.

У ході відвідування представникам групи НПМ забезпечено реалізацію права на безперешкодне потрапляння до місця несвободи, а також усіх приміщень, будівель і споруд, розташованих на території виправної колонії.

Групою НПМ проведено конфіденційні спілкування з 375 засудженими.

Позитивні досягнення

Серед позитивних здобутків слід відмітити належну організацію роботи з паспортизації засуджених. Протягом поточного року оформлено 77 паспортів громадянина України. Станом на 04.11.2025 – 96 % засуджених мають паспорт громадянина України.

Також належно налагоджено роботу із забезпечення здобуття засудженими повної загальної середньої та професійно-технічної освіти. На момент відвідування в установі навчалося 160 засуджених.

Крім того, в установі запроваджено систему банківських карток, що забезпечує можливість безготівкової оплати засудженими у крамниці. Слід зазначити, що крамниця ВК забезпечена різноманітними товарами у достатній кількості (*фото 3*).

В установі укомплектовано посаду старшого інспектора з дотримання прав засуджених та запобігання катуванням. Зазначена посадова особа є додатковою гарантією проти жорстокого поводження із засудженими.

Проведено ремонтні роботи та обладнано інвентарем приміщення відділення соціально-психологічної служби № 1 (далі – відділення СПС) (*фото 4, 5*).

Бібліотека виправної колонії забезпечена значною кількістю художньої, навчальної та науково-технічної літератури, а також містить міжнародні акти, що визначають статус та повноваження правоохоронних органів, права та обов'язки засуджених (*фото 6*). Крім того, в бібліотеці наявні електронні книги, що

сприяють підвищенню ерудованості, правової обізнаності та розвитку навичок самоосвіти у засуджених (*фото 7*).

Також у ВК передбачено наявність камерних приміщень для осіб, які видані (екстрадовані) до України для притягнення до кримінальної відповідальності або подальшого відбування покарання. На момент відвідування в установі утримувалися дві такі особи.

Умови тримання в зазначених камерних приміщеннях відповідають вимогам національного законодавства та міжнародним стандартам. Камерні приміщення забезпечені необхідним обладнанням, меблями та інвентарем, у них підтримується належний санітарно-гігієнічний стан і рівень освітлення. Особи, які там утримуються, мають постійний доступ до питної води та можливість щоденних прогулянок на свіжому повітрі.

Крім того, для осіб, екстрадованих до України, передбачено можливість укриття у захисній споруді на випадок ракетних ударів та інших надзвичайних ситуацій (*фото 8*).

Стан виконання попередніх рекомендацій

Попереднє відвідування установи групою НППМ здійснено 18.12.2024.

За результатами попереднього відвідування зафіксовано:

практику дискримінації, сегрегації та стигматизації засуджених, що відносяться до особливо вразливої категорії;

недотримання норм площі на одну особу в житлових приміщеннях;

наявність практики розміщення на зовнішній стороні дверей камерних приміщень, поіменних карток, які містять інформацію про скоєні кримінальні правопорушення;

наявність засобів фіксації відкидних ліжок у дисциплінарних приміщеннях (далі – ДІЗО/ПКТ);

неналежно пронумеровані спецзасоби (захисні шоломи та бронежилети);

відсутність у структурі установи дільниці КДіР;

неналежно обладнаний лазне-пральний комплекс, а саме відсутні припливно-витяжна система вентиляції, перукарня та місце фельдшера медичної частини для проведення тілесних оглядів засуджених;

наявність фактів понаднормової праці засуджених (більше 60 годин на тиждень);

укладання трудових договорів із засудженими з порушенням вимог національного законодавства;

порушення права на повагу до приватного життя через наявність цілодобового відеоспостереження у камерних приміщеннях ДІЗО/ПКТ та відсутність шторок у мийному відділенні лазні;

у цеху по виготовленню деревного вугілля не обладнано спеціальні пожежні щити (стенди);

відсутність укриття для захисту засуджених та працівників ВК;

наявність перешкод з боку адміністрації установи у вільному користуванні планшетними комп'ютерами засудженими;

у відділенні СПС № 1 та інших приміщеннях відсутня наочна інформація із зазначенням номерів телефонів «гарячих ліній», поштових та електронних адрес Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та інших державних органів і міжнародних організацій;

не забезпечено належну реалізацію права засуджених на телефонні розмови (протягом 2024 року реалізовано лише одну розмову);

відсутній комп'ютерний клас в установі;

понаднормову працю працівників установи (доба через дві доби), що призводить до синдрому постійної втоми, емоційного виснаження та підвищує напругу між засудженими та персоналом.

На момент відвідування групою НПМ зафіксовано, що керівництвом ВК виконано лише деякі рекомендації, які надані за результатами попереднього відвідування.

Так, здійснено демонтаж засобів фіксації відкидних ліжок до стін у камерних приміщеннях ДІЗО/ПКТ.

Пронумеровано спеціальні захисні спорядження (захисні шоломи та бронежилети).

У лазне-пральному комплексі облаштовано приміщення перукарні та кабінет фельдшера медичної частини. Мийне відділення обладнане шторами, що забезпечують приватність засуджених під час миття.

У дільниці карантину, діагностики та розподілу проводяться ремонтні роботи. Здійснюється заміна віконних і дверних блоків, ремонт електромережі, системи освітлення тощо. *(фото 9, 10).*

У ході конфіденційного спілкування засуджені повідомили, що адміністрація установи не обмежує їхнє право на користування власними планшетними комп'ютерами, які не підтримують будь-яких видів SIM-карт та мають програмно заблоковані камери.

Більшість місць масового перебування засуджених забезпечено наочною інформацією із зазначенням номерів телефонів «гарячих ліній», поштових та електронних адрес Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та інших державних органів і міжнародних організацій *(фото 11).*

Водночас усі інші порушення, зафіксовані під час попереднього відвідування, залишаються не виправленими в установі. Крім того, групою НПМ встановлено ряд інших порушень прав людини та недотримання міжнародних стандартів поведінки з утримуваними особами.

II. ФАКТИ, ВИЯВЛЕНІ ПІД ЧАС ВІДВІДУВАННЯ

Порушення права на захист від катування та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки та покарання

1. Під час конфіденційного спілкування із засудженими, які відносяться до особливо вразливої категорії, групою НПМ встановлено, що вони зазнають дискримінації, сегрегації та стигматизації з боку більшості засуджених практично у всіх сферах життя в установі. Такі прояви стали можливими через

існування неформальної тюремної ієрархії та недостатню увагу з боку персоналу до запобігання таким негативним практикам.

На зазначених осіб покладаються обов'язки прибирання санвузлів та інших місць загального користування, виносу сміття, а у їдальні вони харчуються за окремим столом і зазнають постійних утисків та насмішок з боку інших засуджених.

Вищезазначені факти групою НПМ розцінюються як порушення статті 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, а саме спричинення морального страждання, що ґрунтується на дискримінації будь-якого виду за мовчазної згоди посадових осіб установи.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – Європейський комітет) у доповіді за результатами проведеного візиту в Україну з 16 по 27 жовтня 2023 року [CPT/Inf (2024) 20] рекомендував розробити та впровадити комплексну стратегію протидії насильству та залякуванню, а також подолати явище неформальної ієрархії серед засуджених та його негативні наслідки. У цьому контексті пенітенціарна адміністрація повинна забезпечити якісну оцінку ризиків і потреб, класифікацію та розподіл окремих засуджених з метою запобігання негативному впливу з боку інших засуджених.

Крім того, аналогічні порушення стали підставою для подання заяв до Європейського суду з прав людини. У справі «S.P. and others v. Russia» (заяви № 36463/11 та 10 інших) йшлося про стигматизацію та сегрегацію засуджених, зокрема їхнє тримання в окремих житлових приміщеннях із неналежними умовами, харчування за окремим столом, а також утиски та побиття з боку інших засуджених. За результатами розгляду Європейський суд, через відсутність ефективних національних засобів правового захисту таких осіб, встановив порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та призначив виплати значних сум у якості моральної компенсації.

2. Також засуджені, які відносяться до особливо вразливої категорії, повідомили, що адміністрацією установи у їхньому житловому приміщенні, яке знаходиться у відділенні СПС № 3, вилучено телевізор, цифровий ефірний тюнер T2 та електровентилятор.

Відповідно до пункту 2 розділ II Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5 (далі – ПВР УВП), засуджені мають право придбавати для загального користування за власний рахунок або рахунок родичів телевізори (без можливості виходу в мережу Інтернет), цифрові ефірні тюнери T2 та побутові електровентилятори.

Під час конфіденційного спілкування засуджені зазначили, що цей випадок відображає застосування принципу колективної відповідальності, коли окремі засуджені безпідставно позбавляються прав через негативну поведінку з боку інших осіб.

У правилі 43 Стандартних мінімальних правилах Організації Об'єднаних Націй щодо поводження з в'язнями (далі – Правила Нельсона Мандели), забороняється застосування колективного покарання, оскільки воно розглядається як форма катування або іншого жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, видів поводження чи покарання.

3. Правилем 27.6 Європейських пенітенціарних правил (далі – ЄПП), визначено, що утримуваним потрібно надавати можливість для проведення дозвілля, включаючи спорт, ігри, культурні заходи та хобі, а також, у міру можливостей, слід дозволяти організовувати такого роду заняття.

У ході конфіденційного спілкування із засудженими, які відносяться до особливо вразливої категорії, зафіксовано, що під час проведення соціально-виховних заходів, вони не можуть залишати свої житлові кімнати та брати участь у таких заходах.

Зазначене свідчить про дискримінаційне ставлення до окремої категорії засуджених з боку адміністрації установи, оскільки обмежує можливість користуватися доступними засобами для проведення дозвілля та відпочинку.

4. Частиною 1 статті 115 Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК) передбачено, що норма жилої площі на одного засудженого не може бути меншою 4 м².

Однак, під час відвідування встановлено, що в деяких житлових приміщеннях установи вищезазначені вимоги не дотримуються.

Для прикладу, під час відвідування одного із житлових приміщень відділення СПС № 2, у якому проживало троє засуджених, встановлено, що його площа становить лише 8,9 м² (*фото 12*), таким чином, фактична площа на одну особу складає лише 2,9 м². Аналогічні порушення норм площі мали місце в інших житлових приміщеннях.

У пункті 13 Сьомої Загальної доповіді Європейського комітету [CPT/Inf (97) 10] зазначено, що проблема із переповненими камерними приміщеннями призводить до антисанітарних умов, постійної відсутності приватності, перезавантаження медичних служб та інфраструктури установи і тому потребує усунення.

Крім того, вказане порушення може стати приводом для подання чергових заяв проти України до Європейського суду з прав людини.

Так, лише протягом 2025 року Європейським судом з прав людини проти України ухвалено 14 рішень, у яких констатовано порушення статті 3 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, у зв'язку з неналежними умовами тримання під вартою, зокрема через нестачу площі у камерних та житлових приміщеннях.

5. Під час відвідування групою НПМ встановлено, що в установі наявна практика розміщення на зовнішній стороні дверей камерних приміщень, у яких тримаються засуджені до довічного позбавлення волі, поіменних карток, які містять статті Кримінального кодексу України, за якими засуджено зазначених осіб.

Європейський комітет у доповіді Уряду України за наслідками візиту 4 - 13 серпня 2020 року до України [CPT/Inf (2020) 40] зазначив, що слід зупинити таку практику, оскільки вона сприяє лише розвитку стигматизації та ускладненню стосунків між засудженими до довічного позбавлення волі та працівниками установи.

Порушення права на гідні умови тримання

6. Під час відвідування дисциплінарних приміщень установи групою НПМ встановлено, що відстань між протилежними стінами у деяких камерних приміщень становить менше двох метрів.

Європейський комітет у своїй доповіді Уряду України за наслідками візиту до України [CPT/Inf (2020) 40] рекомендував розширити або вивести з експлуатації будь-які камери розміром менш ніж 6 м² (без урахування санітарних вузлів) і щоб відстань між протилежними стінами кожної камери складала не менш ніж два метри.

7. Під час відвідування камерних приміщень ДІЗО/ПКТ представниками групи НПМ встановлено недостатню потужність освітлювальних приладів і надмірну заґратованість вікон, що призводить до недостатнього рівня освітлення. Крім того, надмірне заґратування вікон значно обмежує доступ до свіжого повітря у камерних приміщеннях, що негативно впливає на умови тримання засуджених.

Для прикладу, у одному з камерних приміщень рівень штучного освітлення складав 49 lux (*фото 13*), тоді як згідно з додатком Ж «Нормативні показники освітлення приміщень житлових будівель», Державних будівельних норм України В.2.5-28:2018 «Природне і штучне освітлення», освітленість робочих поверхонь спальних приміщень має складати не менше 150 lux.

У 11 Загальній доповіді [CPT/Inf (2001) 16] Європейський комітет наголошує, що заходи безпеки щодо певних категорій утримуваних осіб доцільно вживати, але вони не повинні позбавляти таких осіб доступу до свіжого повітря та природного освітлення.

Світло і повітря є базовими фізіологічними потребами людини, а отже невід'ємними правами кожної особи. Відсутність доступу до сонячного світла і свіжого повітря створює умови, сприятливі для розвитку та поширення різних захворювань, зокрема туберкульозу.

8. Під час відвідування лазне-прального комплексу установи групою відзначено певні позитивні зміни, а саме проведення ремонтних робіт та обладнання приміщень необхідним інвентарем.

Водночас встановлено, що у лазне-пральному комплексі відсутня система примусової вентиляції, унаслідок чого на стінах та стелі утворюється пліснява, підвищена вологість повітря, а також регулярно перегорають електричні лампи (*фото 14*).

Зазначене є порушенням пункту 2.11 розділу II Положення про організацію лазне-прального обслуговування осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах, затверджених наказом Міністерства юстиції

України від 08.06.2012 № 849/5 (далі – Положення про лазне-пральне обслуговування) оскільки у лазні та пральні передбачена припливно-витяжна система вентиляції з механічним спонуканням, яка повинна працювати протягом усього робочого дня та забезпечувати належну кратність повітрообміну.

9. Під час відвідування харчоблоку ВК представниками НПМ встановлено, овочеву продукцію неналежної якості, зокрема зіпсовану капусту (*фото 15*), яка зберігалася серед придатних до споживання продуктів. Зазначене свідчить про неналежний контроль за якістю продуктів харчування, що використовуються для приготування їжі засудженим.

Відповідно до пункту 8 розділу II Положення про організацію продовольчого забезпечення у Державній кримінально-виконавчій службі України на мирний час, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 15.06.2021 № 2160/5, неякісні та небезпечні харчові продукти вилучаються із обігу.

Порушення права на повагу до приватного життя

10. Під час відвідування групою НПМ установи встановлено, що у камерних приміщеннях, в яких утримуються засуджені до довічного позбавлення волі, здійснюється цілодобове відеоспостереження.

Статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, закріплено, що кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

У своїх рішеннях Європейський суд з прав людини зазначає, що цілодобове відеоспостереження у камерних приміщеннях за ув'язненими та засудженими є порушенням вимог статті 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (наприклад, справа «Van der Graaf against the Netherlands» (заява № 8704/03)).

Цілодобове відеоспостереження у камерних та житлових приміщеннях, стає приводом до подання численних заяв засуджених до Європейського суду з прав людини.

Європейський комітет у доповіді за наслідками візиту до України 4 - 13 серпня 2020 року [CPT/Inf (2020) 40] наголошує, що застосування цілодобового відеоспостереження у житлових або камерних приміщеннях суттєво порушує право на приватне життя і робить увесь режим ще більш тяжким, особливо якщо це відбувається упродовж довгого часу.

Відеоспостереження у камерних приміщеннях може бути виправданим в окремих випадках, зокрема, коли існує ризик завдання собі шкоди чи спроби самогубства, або якщо існує конкретна підозра того, що утримуваний займається у камері діяльністю, яка може поставити під загрозу безпеку.

Водночас Європейський комітет рекомендує встановити системи відеоспостереження у прогулянкових двориках, службових приміщеннях, виробничих зонах, коридорах та інших приміщеннях загального користування (за винятком житлових камер) з метою забезпечення безпеки та захисту утримуваних осіб від катувань або жорстокого поводження.

Таким чином, в установі слід забезпечити дотримання балансу між вимогами безпеки та правом і засуджених на повагу до приватного життя. З огляду на це, доцільним є перенесення систем відеоспостереження з житлових та камерних приміщень до службових і виробничих приміщень, місць несення служби персоналом та прогулянкових двориків, де існує підвищений ризик неправомірних дій або застосування надмірної фізичної сили.

Порушення права на підтримання контактів із зовнішнім світом

11. У порушення вимог пункту 1 розділу XIII ПВР УВП, перед прогулянковими двориками ДІЗО/ПКТ відсутні поштові скриньки, передбачені для відправлення листів засудженими.

У своїй 27 Загальній доповіді Європейський комітет наголошує на необхідності забезпечення прямого та конфіденційного доступу до механізмів оскарження, наприклад шляхом встановлення скриньок для скарг, доступних для скаргників у відповідних місцях, які можуть відкривати тільки особи, відповідальні для забезпечення конфіденційності скарг.

12. Згідно із частиною 5 статті 110 КВК та пункту 2 розділу XIV ПВР УВП, адміністрація установи виконання покарань забезпечує надання засудженим телефонних розмов без обмеження їх кількості у визначений розпорядком дня час.

Проте, відповідно до наданої інформації щодо користування засудженими ІР-телефонією встановлено, що протягом 2025 року не було здійснено жодної телефонної розмови засудженими.

13. Відповідно до частини 5 статті 110 КВК, засудженим надається, в тому числі й під час перебування в стаціонарних закладах охорони здоров'я, право користуватися глобальною мережею Інтернет.

Згідно з пунктом 1 розділу I Порядку організації надання засудженим доступу до глобальної мережі Інтернет, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 19.10.2017 № 3233/5, для надання засудженим можливості доступу до глобальної мережі Інтернет адміністрація установи виконання покарань чи слідчого ізолятора забезпечує оптимальний спосіб підключення установи до провайдера, який надає послуги доступу до Інтернету.

Однак, у порушення вищезазначених вимог в установі не забезпечено технічну можливість доступу до мережі Інтернет засудженим до довічного позбавлення волі.

Порушення трудових прав засуджених

14. Відповідно до пункту 3.1 Інструкції про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5 (далі – Інструкція про працю), праця здійснюється на добровільній основі на підставі договору цивільно-правового характеру або трудового договору, який укладається між засудженим та фізичною особою-підприємцем або юридичною особою, для яких засудженими здійснюється виконання робіт чи надання послуг.

Крім того, пунктом 3.2 Інструкції про працю, передбачено що до робіт з благоустрою установи засуджені залучаються в порядку черговості в неробочий час і не більш як на дві години на день.

Під час проведення конфіденційного спілкування із засудженими встановлено, що адміністрація установи використовує їх працю у їдальні без оплати та офіційного документального оформлення.

Так, близько 10 засуджених, які працюють у їдальні, не отримують заробітну плату через те, що фактично вони залучаються до виконання робіт з благоустрою установи відповідно до вимог пункту 5 статті 118 КВК. Тривалість щоденної роботи таких осіб становить 4 - 6 годин на день, шість днів на тиждень, що відповідає нормі виконання регулярної трудової діяльності.

Слід зазначити, що період трудової діяльності таких засуджених не зараховуються до стажу роботи, що позбавляє їх права на пенсійне забезпечення у майбутньому, а також унеможливлює застосування умовно-дострокового звільнення, для якого обов'язковим критерієм законодавець визначає сумлінне ставлення до праці.

15. У пункті 6.1 розділу VI Інструкції про працю зазначено, що праця засуджених оплачується відповідно до її кількості і якості. Заробітна плата, нарахована засудженим, за умови виконання ними норми виробітку (денної, тижневої, місячної) або тривалості робочого часу (у тому числі при залученні до робіт на підприємствах державної або інших форм власності) не може бути менше законодавчо встановленого мінімального розміру заробітної плати.

Під час конфіденційного спілкування із засудженими та вивчення записів у журналі погодинних перевірок наявності засуджених на робочих місцях адміністрацією установи (їдальня) (*фото 16*), групою НПМ встановлено, що двоє засуджених – Ч. та О., які займають посади кухарів їдальні, лише у період з 27 жовтня по 2 листопада 2025 року (один робочий тиждень) відпрацювали близько 50 годин у нічний час протягом семи днів поспіль.

У той час, згідно з табелями обліку робочого часу за липень, серпень та вересень 2025 року, зазначеним засудженим зараховано 54 години роботи у нічну зміну щомісяця.

Таким чином, в установі зафіксовано невідповідність між реальним обсягом роботи, виконаним засудженими Ч. та О., і відомостями, відображеними в табелях обліку робочого часу.

16. Відповідно до частини 3 статті 6 КВК, необхідною умовою ресоціалізації є виправлення засудженого. Основними засобами виправлення і ресоціалізації засуджених є суспільно корисна праця, соціально-виховна робота, здобуття загальної середньої та/або професійної освіти, професійних кваліфікацій тощо.

Європейський комітет у своїх доповідях зазначає, залучення до праці та інших видів зайнятості є не тільки ключовою частиною процесу виправлення та ресоціалізації, а й сприяє більш безпечному середовищу в установах виконання покарання. Ситуація з працевлаштуванням у пенітенціарній системі не повинна диктуватися виключно факторами ринкової економіки. Європейський комітет

рекомендує українській владі запровадити спеціальні заходи для надання засудженим більше можливостей для праці (Доповіді CPT/Inf (2018) 41 та CPT/Inf (2002) 19, посилання: <https://www.coe.int/en/web/cpt/ukraine>).

Отже, праця є одним із ключових інструментів ресоціалізації, оскільки дозволяє засудженим здобувати професійні навички, формувати трудову дисципліну та отримувати легальний дохід. Відсутність достатньої зайнятості призводить до втрати мотивації та погіршення морально-психологічного клімату в установі.

На момент відвідування на території виробничої зони ВК працювало лише 18 засуджених із загальної кількості 740 осіб. Така ситуація свідчить про низький рівень залучення засуджених до праці.

Зі слів адміністрації установи низький рівень працевлаштування зумовлений складною ситуацією у державі, спричиненою бойовими діями, а також відсутністю державних замовлень, що призвели до зменшення обсягів виробництва.

Відсутність достатньої зайнятості негативно впливає на процес ресоціалізації засуджених, оскільки вони не можуть розвивати трудові навички та дисципліну, які є ключовими для успішної адаптації у суспільстві після звільнення.

Порушення права на життя

17. Під час відвідування встановлено, що в установі наявне укриття лише для екстрадованих утримуваних, тоді як для інших засуджених та персоналу ВК жодного укриття не передбачено. Слід зазначити, що поблизу установи знаходиться військова частина, яка може розглядатися як потенційна ціль для ракетних обстрілів.

Таким чином, абсолютна більшість засуджених та працівників виправної колонії піддаються щоденному ризику для життя та здоров'я, залишаючись незахищеними у гуртожитках та на робочих місцях під час оголошення повітряної тривоги, обумовленої військовою агресією проти України.

Відповідно до статті 27 Конституції України, кожна людина має невід'ємне право на життя. Обов'язок держави – захищати життя людини.

У практиці Європейського суду з прав людини наголошується, що на державу покладається позитивний обов'язок забезпечувати ефективний захист життя та здоров'я всіх осіб, позбавлених волі. Держава зобов'язана вживати розумних превентивних заходів за наявності реальної та невідворотної загрози життю. Невиконання зазначеного обов'язку може розцінюватися як порушення статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

18. У ході відвідування установи та проведення конфіденційного спілкування із засудженими, представниками групи НПМ встановлено, що деякі засуджені висловлювалися про намір завдати шкоди іншим засудженим та працівникам установи і свідчить про наявність високого рівня психологічної напруги між засудженими та персоналом установи.

19. Поряд з цим, вивченням результатів діяльності установи у 2025 році зафіксовано, що в установі мав місце випадок самогубства засудженого Л.

27.02.2025 зазначений засуджений прибув до виправної колонії та перебував у відділенні СПС № 5 та 07.03.2025 року вчинив самоповішання. Відповідно до виписки із медичної карти амбулаторного (стаціонарного) хворого, за період перебування у виправній колонії (з 27.02.2025 по 07.03.2025) вивчення його психологічного стану не проводилося.

Серед іншого, зазначене зумовлене тим, що в установі наявний лише один психолог, що негативно впливає на стан психологічного супроводу осіб, які відбувають покарання в установі.

Пунктом 4 розділу III Типових посадових обов'язків психолога установи виконання покарань та слідчого ізолятора, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 04.11.2013 № 2300/5, передбачено, що профілактична функція психологів спрямована на виявлення, усунення та попередження особистісних і групових негативних психологічних явищ, які виникають внаслідок перебування особи в ізоляції від суспільства, надання психологічної допомоги засудженим та особам, взятим під варту, а також у разі необхідності безпосередньо персоналу установи.

Також у пункті 30 Правил Нельсона Мандели зазначено, що особливу увагу слід приділяти виявленню будь-яких ознак психологічного чи іншого стресу, спричиненого фактом позбавлення волі, включно із ризиком самогубства або нанесення собі шкоди.

Європейський комітет у доповіді за результатами проведеного візиту в Україну з 16 по 27 жовтня 2023 року [CPT/Inf (2024) 20] рекомендував посилювати надання психологічної допомоги в установах виконання покарань, а також розвивати підготовку та роль пенітенціарних психологів.

Порушення права на охорону здоров'я та медичну допомогу

20. У ході відвідування, представниками групи НПМ зафіксовано наявність у виправній колонії системних проблемних питань у організації надання психіатричної допомоги засудженим, які проходять лікування у психіатричному відділенні Львівської багатопрофільної лікарні № 19 філії Державної установи «Центру охорони здоров'я Державної кримінально - виконавчої служби України» у Львівській області (далі – психіатричне відділення).

Психіатричне відділення в установі утворене у 2023 році. У цьому ж році до установи переведено засуджених з лікувального закладу при державній установі «Вільнянська виправна колонія (№ 20)», який було ліквідовано.

Психіатричне відділення включає палати для пацієнтів, у яких нараховується 45 ліжко-місць.

За штатом працівників, у психічному відділенні передбачено 3 посади лікарів, з яких не укомплектовано 1 посаду завідуючого психіатричним відділенням та 1 посаду лікаря-психіатра психіатричного відділення.

Таким чином лікування усім пацієнтам психіатричного відділення призначає один лікар-психіатр, що значно обмежує якість надання психіатричної допомоги засудженим.

У ході відвідування осіб, засуджених до довічного позбавлення волі встановлено засудженого В., який 03.11.2025 прибув на лікування до психіатричного відділення. При спробах представників групи НПМ встановити вербальний контакт із зазначеним засудженим, останній демонстрував поведінку особи, з явними ознаками психічних розладів.

Згаданий засуджений висловлювався неадекватно, замість слів видавав лише звуки, які були невиразно схожі на слова, але завдяки яким вдалося зрозуміти, що він дезорієнтований у часі та просторі та не розуміє місце та причину свого перебування у камерному приміщенні установи.

Вивченням первинної медичної документації встановлено, що 04.11.2025 лікарем-психіатром психіатричного відділення здійснено огляд зазначеного засудженого та встановлено, що стан його здоров'я задовільний, скарг не надходило.

У той же час, працівниками групи НПМ вивчено записи з камери відеоспостереження, які засвідчили, що 04.11.2025 ніхто, окрім представників групи НПМ, камерне приміщення у якому утримувався засуджений В. не відвідував.

Таким чином, обстеження засудженого В. лікарем-психіатром психіатричного відділення не здійснено, записи до медичної документації внесені формально.

Зазначене порушує вимоги статті 5 Закону України «Про психіатричну допомогу», згідно з якою, держава гарантує забезпечення психіатричної допомоги та соціального захисту осіб, які страждають на психічні розлади.

21. Згідно з вимогами пункту 6 Положення про організацію продовольчого забезпечення у Державній кримінально-виконавчій службі України на мирний час, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 15.06.2021 № 2160/5, на дієтичне харчування зараховуються особи, які страждають хворобами органів травлення.

Зарахування на дієтичне харчування здійснюється наказом начальника установи на підставі затверджених начальником (завідувачем) закладу охорони здоров'я списків осіб, які потребують такого харчування. Їжа для таких осіб готується за окремим меню-розкладкою продуктів, що складають начальник (завідувач) закладу охорони здоров'я та старший інспектор з організації продовольчого забезпечення разом із начальником (керуючим) їдальні.

У день відвідування завідувачем медичної частини підготовлено список засуджених, які потребують дієтичного харчування за нормами № 8 Б – 41 особа та № 8 В – 6 осіб. Проте групою НПМ встановлено, що фактичне забезпечення засуджених дієтичним харчуванням в установі не здійснюється.

Причиною цього є те, що на харчоблоці установи відсутні спеціальні кухонні плити (з поверхнею розігріву до 1 м²), необхідні для приготування

дієтичних страв, а наявні стравоварильні котли дозволяють готувати лише основне меню.

Керівництвом установи зазначене питання неодноразово піднімалось при формуванні бюджетних запитів однак досі залишається невирішеним. У зв'язку з цим засуджені, які мають шлунково-кишкові захворювання, його не отримують, що негативно впливає на їхній загальний стан здоров'я.

22. Відповідно до вимог пункту 3.15 розділу III Положення про лазне-пральне обслуговування, білизна із лікарняних закладів або медичних частин (фельдшерського пункту) Державної установи «Центр хорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України», приміщень для тримання людей, які хворіють на туберкульоз, піддається пранню в окремій, передбаченій для цього, пральній машині.

У порушення вищезазначених вимог у лазне-пральному комплексі наявна лише одна пральна машина, що може призвести до розповсюдження інфекційних та інших захворювань в установі.

Інші порушення

23. У ході аналізу службової інформації групою НПМ встановлено значний некомплект працівників в установі, який станом на 01.11.2025 складає 15,7 % від штатної чисельності працівників.

Зазначений некомплект призводить до того, що працівники несуть службу за графіком «доба через дві доби», тобто перебувають на службі протягом 24 годин поспіль. Все це, в свою чергу, призводить до синдрому постійної втоми, емоційного виснаження та збільшує напругу між засудженими та персоналом.

Слід зазначити, що працівники виправної колонії висловлювалися на підтримку попереднього графіку роботи «доба через три доби», оскільки забезпечував більшу кількість вихідних днів після добової зміни та був значно зручнішим для працівників, які добираються до установи з віддалених населених пунктів.

Європейський комітет у доповіді за наслідками візиту до України у період з 16 по 27 жовтня 2023 року [CPT/Inf (2024) 20] рекомендував вжити заходів для суттєвого збільшення кількості персоналу у пенітенціарних установах з метою посилення присутності персоналу служб охорони і нагляду. Забезпечення позитивного клімату в пенітенціарній установі вимагає наявності професійної команди персоналу, який повинен бути присутнім у достатній кількості в будь-який момент часу в місцях тримання під вартою. Недостатня кількість персоналу може лише збільшити ризик насильства та залякування між засудженими.

Європейський комітет також вважає, що існуюча система позмінної роботи, є недосконалою за своєю суттю і негативно впливає на професійні стандарти.

24. Під час вивчення стану діяльності сектору для тримання осіб, узятих під варту установи, встановлено що зазначений сектор не забезпечений жодною штатною одиницею персоналу. У зв'язку з чим виконання службових обов'язків працівника сектору для тримання осіб, узятих під варту установи, покладається у якості додаткового службового навантаження на інших працівників установи.

25. Відповідно до Положення про Комісію з розгляду скарг на неналежні умови тримання в установах для попереднього ув'язнення та установах виконання покарань, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 31.12.2024 № 1549 та наказом Західного міжрегіонального управління з питань виконання кримінальних покарань Міністерства юстиції України від 28.02.2025 № 5К-ОД-ЗМУ-МЮ-39 створено Комісію з розгляду скарг на неналежні умови тримання в установах для попереднього ув'язнення та установах виконання покарань (далі – комісія).

Завданням комісій є здійснення розгляду звернень осіб, взятих під варту, засуджених, членів їх сімей або близьких родичів, захисників на неналежні умови тримання в установах з метою поновлення порушених прав.

У ході відвідування установи та спілкування із засудженими, представниками групи НПМ зафіксовано, що засуджені не володіють інформацією про наявність такої комісії та можливість направлення до неї звернень, про неналежні умови тримання в установі.

Слід зазначити, що за увесь період роботи зазначеної комісії для розгляду надійшло лише три звернення на неналежні умови тримання в установі.

Представниками групи НПМ позитивно оцінюється створення комісії як механізму реагування на скарги щодо неналежних умов тримання та забезпечення належного контролю за дотриманням прав людей в установах виконання покарань. Водночас недостатня поінформованість засуджених про можливість направлення звернень до комісії зменшує ефективність її діяльності та обмежує потенціал у сфері захисту прав людини.

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ

Міністерству юстиції України:

1. Внести зміни до Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 28.08.2018 № 2823/5, Правил внутрішнього розпорядку слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 14.06.2019 № 1769/5, та Порядку використання технічних засобів нагляду і контролю у виправних та виховних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 26.06.2018 № 2025/5, і виключити норми, які передбачають використання камер відеоспостереження у житлових та камерних приміщеннях;

2. Внести зміни до відповідних нормативно-правових актів з метою виключення з поіменних карток, що розміщуються на зовнішніх дверях камерних приміщень, де тримаються засуджені до довічного позбавлення волі, інформації про статті Кримінального кодексу України, за якими особу засуджено, а також відомостей про її схильність до протиправних дій;

3. Розробити та впровадити комплексні заходи для підвищення рівня зайнятості засуджених в установі;

4. Забезпечити їдальню установи спеціальним кухонним обладнанням (зокрема кухонними плитами з поверхнею розігріву до 1 м²), необхідного для приготування дієтичного харчування для засуджених;

5. Вжити заходів щодо припинення практики залучення працівників до несення служби за графіком «доба через дві доби»;

6. Забезпечити належне інформування осіб, взятих під варту та засуджених про можливість подання скарг на неналежні умови тримання, шляхом розміщення відповідних інформаційних матеріалів у загальних приміщеннях установ виконання покарань та слідчих ізоляторів;

7. Вжити заходів щодо належного кадрового укомплектування сектору для тримання осіб, узятих під варту, шляхом введення штатних одиниць.

Державній установі «Дрогобицька виправна колонія (№ 40)»:

1. Проаналізувати виявлені порушення у діяльності установи, розробити та реалізувати відповідний план заходів щодо їх усунення та недопущення у подальшому;

2. Вжити заходи щодо розроблення й впровадження стратегії протидії сегрегації, стигматизації та дискримінації серед засуджених, що поширюються внаслідок існування неформальної тюремної ієрархії;

3. Організувати недопущення практики колективного покарання та переглянути порядок вилучення особистих речей засуджених з метою дотримання його у відповідність до чинних нормативно-правових актів;

4. Забезпечити дотримання встановленої норми площі з розрахунку на одного засудженого згідно вимог національного законодавства та практики Європейського суду з прав людини;

5. Вжити заходів щодо розширення або виведення з експлуатації камерних приміщень ДІЗО/ПКТ, у яких відстань між протилежними стінами менше ніж два метри;

6. Вирішити питання щодо забезпечення доступу до свіжого повітря та належного рівня освітлення у камерних приміщеннях ДІЗО/ПКТ, зокрема шляхом заміни ламп освітлення та зменшення надмірної заграбованості вікон;

7. Забезпечити встановлення та належне функціонування припливно-витяжної вентиляційної системи з механічним спонуканням у приміщенні лазні;

8. Організувати належний контроль за якістю продуктів харчування, що використовуються для приготування їжі засудженим, зокрема вилучати з обігу неякісні продукти;

9. Вжити заходів щодо обладнання перед прогулянковими двориками ДІЗО/ПКТ поштових скриньок, які передбачені для відправлення листів засудженими;

10. Забезпечити реалізацію права ув'язнених та засуджених здійснювати телефонні розмови;

11. Організувати технічну можливість доступу до глобальної мережі Інтернет для всіх засуджених, у тому числі тих, що відбувають покарання у вигляді довічного позбавлення волі;

12. Вжити заходів щодо уникнення практики залучення засуджених без офіційного працевлаштування;

13. Забезпечити дотримання вимог пункту 6.1 Інструкції про працю щодо належної оплати роботи засуджених у нічний час;

14. Вжити заходів щодо обладнання в установі укриття відповідно до вимог чинного законодавства;

15. Опрацювати питання щодо надання належної психологічної допомоги та підтримки засудженим шляхом посилення штату психологів, що дозволить своєчасно виявляти психічні розлади та потенційні ризики суїциду;

16. Вжити заходів для забезпечення роздільного прання білизни з медичної частини та виправної колонії, зокрема шляхом встановлення окремої пральної машини;

17. Розглянути питання щодо загального некомплекту персоналу в установі, визначити причини і умови його наявності та вжити заходів щодо комплектування вакантних посад;

18. Організувати перенесення систем відеоспостереження з житлових і камерних приміщень до прогулянкових двориків, службових і виробничих приміщень, місць несення служби персоналом та інших загальних зон, де існує підвищений ризик неправомірних дій або застосування надмірної фізичної сили.

Філії Державної установи «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» у Львівській області:

Забезпечити повну укомплектованість психіатричного відділення медичної частини № 40 філії Державної установи «Центру охорони здоров'я Державної кримінально - виконавчої служби України» у Львівській області з метою безперервного та якісного надання психіатричної допомоги засудженим.

До звіту додаються: Фотознімки на 3 арк. в 1 прим.

**Заступник директора Департаменту –
начальник відділу інспектування об'єктів
контролю в правоохоронних, судових органах
та військових формувань Департаменту
з питань реалізації національного
превентивного механізму Секретаріату
Уповноваженого Верховної Ради України
з прав людини**

Віталій ХВЕДЧУК

Фотознімки до звіту

Фото 1

Фото 2

Фото 3

Фото 4

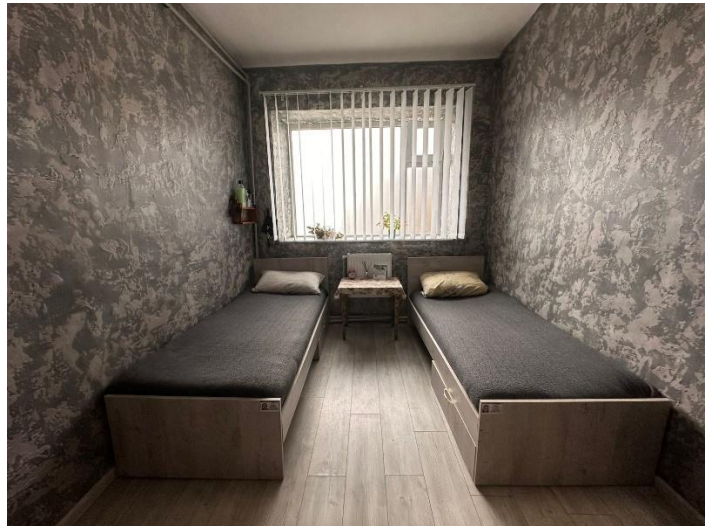

Фото 5

Фото 6

Фото 7

Фото 8

Фото 9

Фото 10

Фото 11

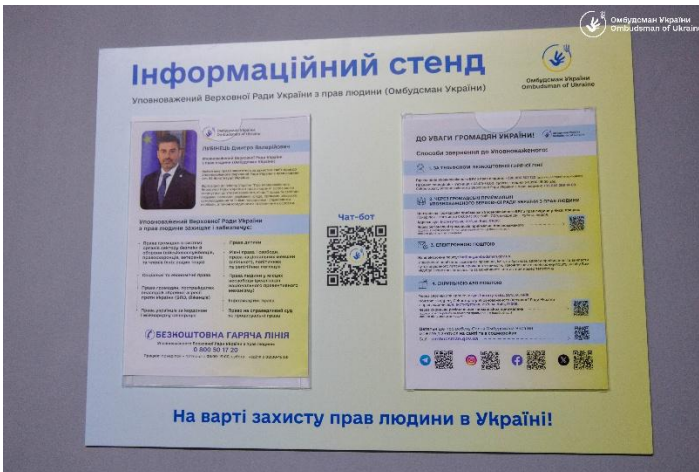

Фото 12

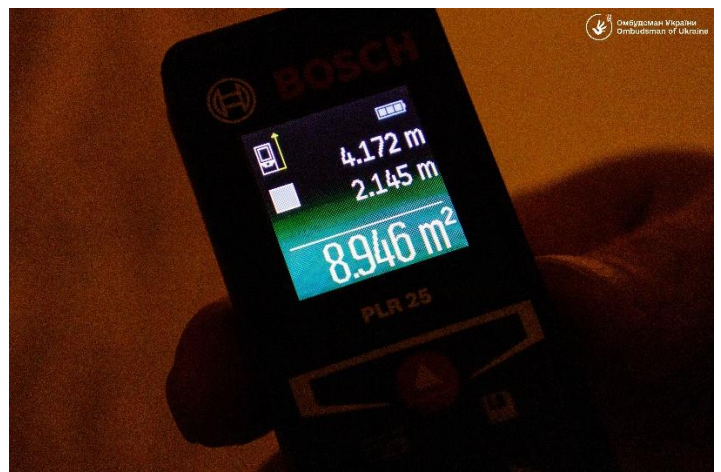

Фото 13

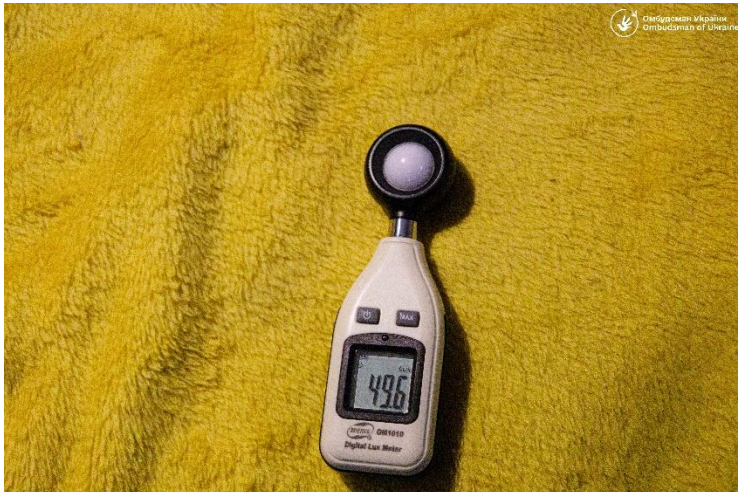

Фото 14

Фото 15

Фото 16

